

УДК 655.4/.5:31](477)"2022"(048.83)

DOI: 10.36273/2076-9555.2023.4(321).3-11

Анжела Воронцова,завідувач відділу статистичного моніторингу
та аналізу друку Книжкової палати України,
e-mail: stat@ukrbook.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5443-745X>**Наталія Музиченко,**старший науковий співробітник
відділу статистичного моніторингу
та аналізу друку Книжкової палати України,
e-mail: stat@ukrbook.net

Книговидавнича діяльність в Україні за підсумками 2022 року

В аналітичному огляді досліджено стан випуску книг і брошур в Україні у 2022 р., а також подано загальну характеристику книговидання у 2021—2022 рр. Визначено кількісні показники українського книговидання у 2022 р. за асортиментом, накладом, тематикою, цільовим призначенням, мовною та територіальною ознаками.

Наведено статистичні дані щодо випуску книг і брошур провідними вітчизняними видавництвами різної форми власності, у тому числі сфери управління Держкомтелерадіо.

Аналітичний огляд проведено на основі статистичних даних, опублікованих у статистичному збірнику "Друк України (2021)" і зведених статистичних звітах про випуск в Україні неперіодичних видань у 2021 та 2022 рр.

Ключові слова: статистичний облік; видавнича продукція; кількісні показники; аналіз випуску видань; видавництва; видавнича діяльність; книговидання; статистичні дані

Постановка проблеми. З огляду на вагому роль книги та читання в житті суспільства важливим є статистичний облік та аналіз показників випуску друкованої продукції, що дає змогу дослідити стан і перспективи розвитку української книговидавничої галузі.

У статті проаналізовано показники випуску книжкової продукції за 2021—2022 рр. і за результатами порівняння досліджено динаміку розвитку вітчизняного книговидання за окреслений період.

Аналіз досліджень і публікацій. З метою інформування суспільства про тенденції розвитку вітчизняної видавничої галузі в науково-практичному журналі "Вісник Книжкової палати" систематично публікуються статистичні дані щодо випуску друкованих видань [1], які також розміщено на сайті Книжкової палати України в рубриці "Друк України" [2]. Щороку виходить статистичний збірник "Друк України", який містить основні показники випуску вітчизняної друкованої продукції [3]. Питання розвитку книгознавства, книжкової справи, книги та бібліографії розглянуто у працях М. Сенченка [4], О. Афоніна, М. Тимошика.

Одним із провідних українських інтернет-ресурсів, що пропонує аналітику вітчизняного та світового книговидання, огляди книжкового

ринку, висвітлює іноземний досвід у цій галузі, є культурно-видавничий проект "Читомо" [5].

Метою дослідження є аналіз адміністративних даних випуску видавничої продукції суб'єктами видавничої діяльності у 2021—2022 рр. за асортиментом, накладом, тематикою, цільовим призначенням, мовною та територіальною ознаками, що різнобічно характеризує динаміку вітчизняного книговидання за окреслений період. Результати дослідження дають змогу проаналізувати й порівняти статистичні показники випуску книг і брошур та забезпечити галузь і суспільство даними, що характеризують явища й процеси, які відбуваються у книговидавничій сфері України.

Інформаційною базою дослідження слугували статистичні матеріали, звіти про випуск неперіодичних видань у 2021 та 2022 рр., статистичний збірник "Друк України (2021)".

Виклад основного матеріалу дослідження. У 2022 р. у Книжкову палату України надійшла й зареєстрована 9691 назва книг і брошур загальним тиражем 11 704,2 тис. пр., що порівняно з даними 2021 р. менше за назвами на 54,1%, за тиражами — на 73,9%.

Образотворчих видань випущено 858 друк. од. тиражем 2406,3 тис. пр., що у порівнянні з

показниками 2021 р. на 58,5% менше за назвами та на 51,7% — за тиражами, у тому числі книжкових образотворчих видань — 855 друк. од. тиражем 2406 тис. пр., порівняно з даними 2021 р. кількість назв зменшилася на 1186 друк. од., або на 58,1%, тиражі — на 2555,3 тис. пр., або на 51,5%. Різноманіттям позначено випуск дитячих образотворчих видань, кількість назв яких становить 757 друк. од., тираж — 2358,1 тис. пр. (91% загальної кількості назв і 98% загального тиражу), у тому числі: навчальні та методичні видання — 61 друк. од. тиражем 165 тис. пр.; книжки-іграшки — 241 друк. од. тиражем 631,7 тис. пр.; книжки-розмальовки — 392 друк. од. тиражем 1478,3 тис. пр.; комікси — 63 друк. од. тиражем 83,1 тис. пр.

Образотворчих альбомів, каталогів виставок і фотоальбомів видруковано 98 друк. од. тиражем

47,9 тис. пр., порівняно з 2021 р. кількість назв зменшилася на 112 друк. од., або на 53,3%, тиражі — на 45 тис. пр., або на 48,4%; у тому числі: альбомів — 63 друк. од. тиражем 23 тис. пр.; каталогів виставок — 5 друк. од. тиражем 1,0 тис. пр.; фотоальбомів — 29 друк. од. тиражем 20,9 тис. пр.

Картографічних видань у 2022 р. випущено 65 друк. од. тиражем 60,6 тис. пр., порівняно з 2021 р. кількість назв зменшилася на 40 друк. од., або на 38,1%, тиражі — на 76,1 тис. пр., або на 55,7%.

Нотних видань надійшло в Книжкову палату України 111 друк. од. тиражем 25,4 тис. пр., порівняно з даними 2021 р. кількість назв зменшилася на 83 друк. од., або на 42,7%, тиражі — на 12,4 тис. пр., або на 32,8%.

Загальні дані про випуск неперіодичних видань у 2022 р. наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Загальні дані про випуск неперіодичних видань

Види видань	2021 р.		2022 р.			
	Кількість видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	Кількість видань, друк. од.	% відношення до 2021 р.	Тираж, тис. пр.	% відношення до 2021 р.
Книги та брошури	21 095	44 753,6	9 691	45,9	11 704,2	26,2
Автореферати дисертацій	4 681	479,9	—	—	—	—
Образотворчі видання	2 065	4 979,6	858	41,5	2 406,3	48,3
Картографічні видання	105	136,7	65	61,9	60,6	44,3
Нотні видання	194	37,8	111	57,2	25,4	67,2

У 2022 р. порівняно з 2021 р. у загальному асортименті книг і брошур спостерігалось зменшення за назвами й тиражами, зокрема: книг — на 9814 друк. од. (55,3%), тиражів — на 21 970,3 тис. пр. (70,6%); брошур — на 1590 друк. од. (47,6%), тиражів — на 11 079,1 тис. пр. (81,3%). Випуск видань у палітурці скоротився на 4908 друк. од. (54,8%), тиражі — на 12 794,9 тис. пр. (68,3%); видань в обкладинці — на 6496 друк. од. (53,5%), тиражі — на 20 254,5 тис. пр. (77,8%); нових видань — на 10 684 друк. од. (53,9%), тиражі — на 28 203,2 тис. пр. (72,8%); перевидань — на 720 друк. од. (57,3%), тиражі — на 4846,2 тис. пр. (80,8%); серійних видань — на 2402 друк. од. (62,6%), тиражі — на 7237,7 тис. пр. (71,3%); перекладних видань — на 1180 друк. од. (33,4%), тиражі — на 2601,5 тис. пр. (42,1%) (табл. 2).

Аналіз видавничої продукції за тематичними розділами (табл. 3) підтверджує, що в загальному масиві домінує література політичної та соціально-економічної тематики — 2195 друк. од. тиражем 1575,6 тис. пр. (22,6% загальної кількості назв і 13,5% загального тиражу), порівняно

з 2021 р. кількість назв зменшилася на 2784 друк. од., або на 55,9%, тиражі — на 1316,7 тис. пр., або на 45,5%. На другій сходинці — художня література: 2047 друк. од. тиражем 1944,9 тис. пр. (21,1 і 16,6%), порівняно з 2021 р. кількість назв зменшилася на 2110 друк. од., або на 50,8%, тиражі — на 1654,8 тис. пр., або на 46%. Література з освіти та культури посідає третє місце — 1377 друк. од. загальним тиражем 4816,5 тис. пр. (14,2% загальної кількості назв і 41,2% загального тиражу), порівняно з 2021 р. кількість назв зменшилася на 3144 друк. од., або на 69,5%, тиражі — на 26 107,9 тис. пр., або на 84,4%. Далі — технічна література: 1342 друк. од., або 13,8% загальної кількості назв тиражем 331,6 тис. пр., порівняно з 2021 р. кількість назв збільшилася на 194 друк. од., або на 16,9%, а тиражі зменшилися на 365,6 тис. пр., або на 52,4%. Літератури для дітей надійшло 1105 друк. од. тиражем 2458,5 тис. пр. (11,4 і 21%), порівняно з 2021 р. кількість назв зменшилася на 1708 друк. од., або на 60,7%, тиражі — на 2754,5 друк. од., або на 52,8%.

Загальна характеристика випуску книг і брошур

Види видань	2021 р.		2022 р.			
	Кількість видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	Кількість видань, друк. од.	% відношення до 2021 р.	Тираж, тис. пр.	% відношення до 2021 р.
Усього, у т. ч.:	21 095	44 753,6	9 691	45,9	11 704,2	26,2
Книги	17 753	31 128,0	7 939	44,7	9 157,7	29,4
% відношення до кількості назв, тиражу	84,2	69,6	81,9	—	78,2	—
Брошури	3 342	13 625,6	1 752	52,4	2 546,5	18,7
% відношення до кількості назв, тиражу	15,8	30,4	18,1	—	21,8	—
У палітурці	8 954	18 733,2	4 046	45,2	5 938,3	31,7
% відношення до кількості назв, тиражу	42,4	41,9	41,8	—	50,7	—
В обкладинці	12 141	26 020,4	5 645	46,5	5 765,9	22,2
% відношення до кількості назв, тиражу	57,6	58,1	58,2	—	49,3	—
Нові видання	19 839	38 754,7	9 155	46,1	10 551,5	27,2
% відношення до кількості назв, тиражу	94,0	86,6	94,5	—	90,2	—
Перевидання	1 256	5 998,9	536	42,7	1 152,7	19,2
% відношення до кількості назв, тиражу	6,0	13,4	5,5	—	9,8	—
Серійні видання	3 840	10 156,4	1 438	37,4	2 918,7	28,7
% відношення до кількості назв, тиражу	18,2	22,7	14,8	—	24,9	—
Перекладні видання	3 531	6 173,0	2 351	66,6	3 571,5	57,9
% відношення до кількості назв, тиражу	16,7	13,8	24,3	—	30,5	—

Таблиця 3

Випуск книг і брошур за укрупненими тематичними розділами

Тематичні розділи	2021 р.		2022 р.			
	Кількість видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	Кількість видань, друк. од.	% відношення до 2021 р.	Тираж, тис. пр.	% відношення до 2021 р.
Усього	21 095	44 753,6	9 691	45,9	11 704,2	26,2
Політична і соціально-економічна література	4 979	2 892,3	2 195	44,1	1 575,6	54,5
Природничо-наукова література	1 041	300,7	522	50,1	109,1	36,3
Технічна література	1 148	697,2	1 342	116,9	331,6	47,6
Сільськогосподарська література	320	91,0	184	57,5	104,9	115,3
Медицина. Охорона здоров'я	748	385,9	313	41,8	157,5	40,8
Фізична культура і спорт	122	53,2	49	40,2	14,7	27,6
Література з освіти та культури	4 521	30 924,4	1 377	30,5	4 816,5	15,6
Друк у цілому. Книгознавство. Преса. Поліграфія	207	33,7	101	48,8	18,5	54,9
Мистецтво. Мистецтвознавство	316	146,8	142	44,9	56,1	38,2
Література з філологічних наук	714	413,0	313	43,8	115,3	27,9
Художня література. Фольклор	4 157	3 599,7	2 047	49,2	1 944,9	54,0
Література для дітей	2 813	5 213,0	1 105	39,3	2 458,5	47,2
Література універсального змісту	9	2,7	1	11,1	1	37,0

В асортименті книжкового потоку за цільовим призначенням (табл. 4), як і раніше, переважають книги соціально значущої тематики.

За назвами й тиражами лідирують видання навчальної та методичної літератури — 2382 друк. од. тиражем 5100,4 тис. пр., що у

відсотковому відношенні до загальної кількості назв становить 24,6% і 43,6% загального тиражу, порівняно з 2021 р. кількість назв зменшилася на 4191 друк. од., або на 63,8%, тиражі — на 26 539,2 тис. пр., або на 83,9%.

Друге місце належить літературно-художнім виданням, яких у 2022 р. надруковано 2047 друк. од., що на 50,8% менше, ніж у 2021 р., загальний тираж становив 1944,9 тис. пр., що на 46% менше ніж позаминулого року.

Таблиця 4

Випуск книг і брошур за цільовим призначенням

Розділи цільового призначення	2021 р.		2022 р.			
	Кількість видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	Кількість видань, друк. од.	% відношення до 2021 р.	Тираж, тис. пр.	% відношення до 2021 р.
Усього	21 095	44 753,6	9 691	45,9	11 704,2	26,2
Наукові видання	3 955	853,7	1 782	4,1	371,3	43,5
Науково-популярні видання	1 995	2 012,9	881	44,2	918,0	45,6
Нормативно-практичні видання	442	204,3	149	33,7	76,8	37,6
Офіційні видання	97	46,6	940	969,0	188,0	403,4
Громадсько-політичні видання	142	161,1	80	56,3	81,6	50,7
Навчальні та методичні видання	6 573	31 639,6	2 382	36,2	5 100,4	16,1
Літературно-художні видання	4 157	3 599,7	2 047	49,2	1 944,9	54,0
Видання для дітей та юнацтва	2 813	5 213,0	1 105	39,3	2 458,5	47,2
Довідкові видання	286	260,4	118	41,3	53,9	20,7
Інформаційні видання	20	9,4	5	25,0	1,1	11,7
Видання для видавців і книгорозповсюджувачів	9	3,1	1	11,1	0,2	6,5
Бібліографічні видання	113	14,4	51	45,1	6,8	47,2
Видання для організації дозвілля	106	197,9	44	41,5	85,5	43,2
Рекламні видання	1	1,0	1	100,0	0,1	0,0
Література релігійного змісту	386	536,5	105	27,2	417,1	77,7

Наукові видання посідають третю позицію за кількістю назв — 1782 друк. од., або 18,4% загальної кількості назв, що зменшилася на 2173 друк. од., або на 54,9%, порівняно з 2021 р., і за тиражами — 371,3 тис. пр., або 3,2% загального тиражу, що скоротилися на 482,4 тис. пр., або на 56,5%. Видань для дітей та юнацтва (четверте місце) випущено 1105 друк. од., що на 60,7% менше, ніж у 2021 р., тиражем 2458,5 тис. пр., порівняно з 2021 р. тиражі зменшилися на 2754,5 тис. пр., або на 52,8%. Науково-популярних видань надруковано 881 друк. од. тиражем 918 тис. пр. (9,1 і 7,8%), відносно 2021 р. кількість назв зменшилася на 1114 друк. од., або на 55,8%, тиражі — на 1094,9 тис. пр., або на 54,4%.

У 2022 р. 82,2% загальної кількості назв (7968 друк. од.) і 90,8% загального тиражу (10 623,2 тис. пр.) книг і брошур випущено українською мовою. Кількість назв порівняно з 2021 р. зменшилася на 8238 друк. од. (50,8%), тиражі — на 29 299,6 тис. пр. (73,4%). Мовами національних меншин книг і брошур видруковано 804 друк. од. тиражем 612,4 тис. пр., тобто

8,3% загальної кількості назв і 5,2% загального тиражу, порівняно з 2021 р. кількість назв зменшилася на 1941 друк. од., або на 70,7%, а тиражі — на 2122 тис. пр., або на 77,6%. Серед книг і брошур, випущених іноземними мовами, найбільше надруковано англійською — 213 друк. од. тиражем 142,1 тис. пр. (2,2 і 1,2%), порівняно з 2021 р. кількість назв зменшилася на 292 друк. од., або на 57,8%, тиражі — на 963,8 тис. пр., або на 87,2% (табл. 5).

В асортименті друкованої продукції 21,1% загальної кількості видань за назвами і 16,6% загального тиражу становить художня література. Українською мовою випущено 1539 друк. од., або 75,2% загальної кількості назв, тиражем 1679,1 тис. пр., або 86,3% загального тиражу, порівняно з 2021 р. кількість назв скоротилася на 1303 друк. од., або на 45,8%, тиражі — на 1055 тис. пр., або на 38,6%; іншими мовами — 508 друк. од., або 24,8%, тиражем 265,8 тис. пр., або 13,7%, порівняно з 2021 р. кількість видань зменшилася на 807 друк. од., або на 61,4%, тиражі — на 599,8 тис. пр., або на 69,3% (табл. 6).

Випуск книг і брошур мовами народів світу

Мова видання	2021 р.		2022 р.	
	Кількість видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	Кількість видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.
Усього, у т. ч.:	21 095	44 753,6	9 691	11 704,2
Англійська	505	1 105,9	213	142,1
Арабська	2	0,5	—	—
Болгарська	4	3,0	1	1
В'єтнамська	3	0,9	—	—
Гагаузька	3	0,5	—	—
Грецька	1	0,3	—	—
Есперанто	—	—	1	—
Іврит	1	0,4	—	—
Іспанська	7	1,9	1	0,3
Італійська	4	1,7	—	—
Кримськотатарська	4	1,6	—	—
Латинська	2	—	1	0,1
Литовська	—	—	1	0,5
Молдовська	10	2,1	—	—
Німецька	24	7,7	12	6,4
Польська	20	15,9	7	13,3
Російська	2 576	2 504,4	762	585,6
Румейська (греків Приазов'я)	1	0,6	—	—
Румунська	73	160,7	5	1,6
Русинська	2	0,7	—	—
Словацька	2	0,8	4	1,4
Турецька	—	—	1	0,4
Угорська	28	37,2	11	2,3
Українська	16 206	39 922,8	7 968	10 623,2
Французька	17	11,0	3	1,3
Чеська	1	0,3	—	—
Кількома мовами народів світу, у т. ч. видання українською та іншими мовами	1 599	12 428,2	700	324,7

Таблиця 6

Випуск художньої літератури мовами народів світу

Мова видання	2021 р.		2022 р.	
	Кількість видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	Кількість видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.
Усього, у т. ч.:	4 157	3 599,7	2 047	1 944,9
Англійська	52	53,1	10	3,6
Арабська	1	0,3	1	—
Литовська	—	—	1	0,5
Німецька	6	5,3	1	0,3
Російська	928	706,0	344	221,4
Румунська	3	1,9	1	0,5
Русинська	2	0,7	—	—
Турецька	—	—	1	0,4
Угорська	3	2,9	—	—
Українська	2 842	2 734,1	1 539	1 679,1
Французька	3	3,5	—	—
Кількома мовами народів світу, у т. ч. видання українською та іншими мовами	317	91,9	149	39,1

Дитячої літератури у 2022 р. надруковано 1105 друк. од. тиражем 2458,5 тис. пр., що становить 11,4% загальної кількості назв і 21,0% за-

гального тиражу, порівняно з 2021 р. за кількістю назв випуск зменшився на 1708 друк. од., або на 60,7%, тиражі — на 2754,5 тис. пр., або на 52,8%.

Середній тираж дитячої літератури у 2022 р. становив 2,2 тис. пр. (у 2021 — 1,9 тис. пр., у 2020 — 2,3 тис. пр.). Українською мовою випущено 1019 друк. од. тиражем 2320 тис. пр., що становить 92,2% загальної кількості назв і 94,4% загального тиражу. Іншими мовами вийшло 86 друк. од. тиражем 138,5 тис. пр., або 7,8% загальної кількості назв і 5,6% загального тиражу (табл. 7).

Шкільних підручників у 2022 р. випущено 728 друк. од. тиражем 3670,4 тис. пр., що

становить 7,5% загальної кількості назв і 31,3% загального тиражу. У порівнянні з 2021 р. кількість назв зменшилася на 2253 друк. од. (75,6%), тиражі — на 24 946,9 тис. пр. (87,2%). Порівнюючи книговидання шкільних підручників за мовами (табл. 8.), бачимо, що вони виходили 6 мовами народів світу, серед них українською — 651 друк. од. (89,4%) тиражем 3471,8 тис. пр. (94,6%). Іншими мовами надруковано 77 друк. од. (10,6%) тиражем 198,6 тис. пр. (5,4%).

Таблиця 7

Випуск дитячої літератури мовами народів світу

Мова видання	2021 р.		2022 р.	
	Кількість видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	Кількість видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.
Усього, у т. ч.:	2 813	5 213,0	1 105	2 458,5
Англійська	7	7,7	4	1,4
Болгарська	1	1,0	—	—
Німецька	1	—	—	—
Польська	—	—	2	0,5
Російська	449	564,6	55	96,0
Румунська	33	95,0	—	—
Словацька	—	—	1	1,0
Українська	2 288	4 504,3	1 019	2 320,0
Французька	2	2,0	—	—
Кількома мовами народів світу, у т. ч. видання українською та іншими мовами	32	38,4	24	39,6

Таблиця 8

Випуск шкільних підручників мовами народів світу

Мова видання	2021 р.		2022 р.	
	Кількість видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	Кількість видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.
Усього, у т. ч.:	2 981	28 617,3	728	3 670,4
Англійська	54	929,9	32	89,2
Арабська	1	0,2	—	—
Болгарська	3	2,0	—	—
Гагаузька	3	0,5	—	—
Іврит	1	0,4	—	—
Іспанська	1	0,6	—	—
Кримськотатарська	2	0,6	—	—
Молдовська	10	2,1	—	—
Німецька	4	—	3	3,6
Новогрецька	1	0,6	—	—
Польська	16	15,0	1	12,0
Ромська	—	—	—	—
Російська	64	327,1	5	11,3
Румунська	21	38,6	—	—
Угорська	20	33,4	—	—
Українська	2 678	27 004,5	651	3 471,8
Французька	1	4,1	1	0,9
Кількома мовами народів світу, у т. ч. видання українською та іншими мовами	101	257,7	35	81,6

Серед лідерів вітчизняного книгодрукування як за назвами, так і за тиражами залишаються Київ (3679 друк. од. тиражем 4308,4 тис. пр.) і

Харківська область (1429 друк. од. тиражем 3747,4 тис. пр.). У загальному випуску книг і брошур ці два регіони надрукували понад

половину зазначених видань (52,7% за назвами та 68,8% за тиражами) (табл. 9).

Видавництвами та видавничими організаціями з державною формою власності у 2022 р. випущено 2534 друк. од. загальним тиражем 1097,8 тис. пр., що у відсотковому відношенні до загальної кількості назв становить 26,1% і 9,4% загального тиражу (табл. 10), порівняно з 2021 р. кількість назв зменшилася на 812 друк. од. (24,3%), тиражі — на 478,7 тис. пр. (30,4%). У тому числі

видавництвами у сфері управління Держкомтелерадіо надруковано 42 друк. од. (0,4%) тиражем 16,7 тис. пр. (0,1%), порівняно з 2021 р. кількість назв зменшилася на 72 друк. од. (63,2%), тиражі — на 71,3 тис. пр. (81%). Видавництва та видавничі організації з іншими формами власності випустили 7157 друк. од. (73,9%) тиражем 10 606,4 тис. пр. (90,6%), у зіставленні з 2021 р. кількість назв зменшилася на 10 592 друк. од. (59,7%), тиражі — на 32 570,7 тис. пр. (75,4%).

Таблиця 9

Випуск книг і брошур за територіальною ознакою

Випуск видання (область, місто)	2021 р.		2022 р.	
	Кількість видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	Кількість видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.
Усього	21 095	44 753,6	9 691	11 704,2
Вінницька	741	158,7	427	80,9
Волинська	192	116,5	100	26,9
Дніпропетровська	614	144,8	307	58,5
Донецька	121	68,7	11	2,7
Житомирська	120	29,8	55	10,3
Закарпатська	229	128,3	156	48,0
Запорізька	372	84,2	86	20,7
Івано-Франківська	277	74,4	210	50,0
Київська	140	34,2	46	13,7
Кіровоградська	82	23,5	58	12,5
Луганська	46	7,7	13	2,1
Львівська	1 742	1 628,9	1 171	1 391,8
Миколаївська	159	36,8	42	8,0
Одеська	704	173,7	300	65,4
Полтавська	239	76,5	165	84,4
Рівненська	246	106,5	153	44,8
Сумська	376	389,2	200	238,6
Тернопільська	1 032	2 753,7	551	1033,0
Харківська	5 463	20 838,4	1 429	3 747,4
Херсонська	363	89,0	20	2,4
Хмельницька	496	155,4	238	68,0
Черкаська	162	72,7	92	303,1
Чернівецька	155	63,0	41	11,0
Чернігівська	453	334,1	141	71,6
м. Київ	6 571	17 164,9	3 679	4 308,4

Таблиця 10

Випуск книг і брошур видавництвами та видавничими організаціями

Видавництва та видавничі організації	2021 р.		2022 р.	
	Кількість видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	Кількість видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.
Усього, у т. ч.:	21 095	44 753,6	9 691	11 704,2
Видавництва з державною формою власності, у т. ч.:	172	124,0	88	59,3
сфера управління Держкомтелерадіо	114	88,0	42	16,7
сфера управління інших державних установ	58	36,0	46	42,6
Видавництва з іншими формами власності	4 376	13 541,7	2 197	4 640,2
Видавничі організації з державною формою власності	3 174	1 452,5	2 446	1 038,5
Видавничі організації з іншими формами власності	13 373	29 635,4	4 960	5 966,2

Висновки. Проведений аналіз дає підстави для висновків, що у 2022 р. в асортименті книжкового потоку за цільовим призначенням переважали навчальні та методичні видання, художня література для дітей і дорослих, наукова література. Як за назвами, так і за тиражами лідирують видання навчальної та методичної літератури — 2382 друк. од. тиражем 5100,4 тис. пр., що у відсотковому відношенні до загальної кількості назв становить 24,6% і 43,6% загального тиражу. У межах тематичних розділів домінують книги і брошури політичної та соціально-економічної тематики — 2195 друк. од. тиражем 1575,6 тис. пр., що становить 22,6% загальної кількості назв і 13,5% загального тиражу. Книговидання в Україні здійснюється різними мовами народів світу та мовами національних меншин. У 2022 р. 82,2% загальної кількості назв (7968 друк. од.) і 90,8% загального тиражу (10 623,2 тис. пр.) книг і брошур випущено українською мовою; порівняно з 2021 р. кількість назв зменшилася на 8238 друк. од. (50,8%), тиражі — на 29 299,6 тис. пр. (73,4%). Мовами національних меншин книг і брошур видруковано 804 друк. од. тиражем 612,4 тис. пр., тобто 8,3% загальної кількості назв і 5,2% загального тиражу; порівняно з 2021 р. кількість назв зменшилася на 1941 друк. од., або

на 70,7%, а тиражі — на 2122 тис. пр., або на 77,6%. Серед книг і брошур, випущених іноземними мовами, найбільше надруковано англійською — 213 друк. од. тиражем 142,1 тис. пр. (2,2 і 1,2%), порівняно з 2021 р. кількість назв зменшилася на 292 друк. од., або на 57,8%, тиражі — на 963,8 тис. пр., або на 87,2%.

Військова агресія РФ проти України завдала відчутного удару по видавничій справі. Після 24 лютого 2022 р. вітчизняний книговидавничий сектор зіткнувся зі значними проблемами, але поступово оговтується та повертається до роботи. Для подальшого успішного розвитку книговидавничої галузі слід вивчати цільову аудиторію відповідно до специфіки видання, створювати сприятливі умови для авторів, розробляти механізми вдосконалення видавничої справи та популяризації читання. На державному рівні потрібно розв'язати питання системного пільгового кредитування суб'єктів галузі, залучення до її розвитку інвестицій з інших сфер бізнесу на вигідних для партнерів умовах, закріплених у законодавчих актах. Лише після проведення комплексних заходів можна очікувати на динамічне зростання обсягів виробництва та реалізації різножанрової вітчизняної літератури, потреба в якій останнім часом відчутно зростає.

Список бібліографічних посилань

1. Воронцова А. Книговидавнича діяльність в Україні за підсумками 2021 року. *Вісник Книжкової палати*. 2022. № 8. С. 5—13.
2. Оперативні дані випуску книжкової продукції у 2022 році. Книжкова палата України : офіційний вебсайт. URL: <http://www.ukrbook.net>.
3. Друк України (2021) : стат. зб. / уклад. А. Воронцова. Київ : Кн. палата України, 2022. 96 с.
4. Сенченко М. Книга як засіб покращення іміджу України в умовах інформаційних війн. *Вісник Книжкової палати*. 2016. № 9. С. 3—9.
5. Читомо. Портал про культуру читання і мистецтво книговидання : офіційний вебсайт. URL: <https://chytomo.com/>.

Anzhela Vorontsova,
Head of the Statistical Monitoring
and Printing Analysis Department of the Book Chamber of Ukraine

Nataliy Myzuthenko,
Senior Research of the Statistical Monitoring
and Printing Analysis Department of the Book Chamber of Ukraine

Book publishing activity in Ukraine following the results of 2022

The analytical review considers and analyzes the current state of publishing books and brochures in Ukraine in 2022, gives a detailed description of the general characteristics of book publishing in 2021—2022. Quantitative and qualitative indicators have been determined, the state of Ukrainian book publishing in 2022 has been analyzed according to the range of publishing products, its linguistic and territorial features. Statistical data on the issue of books and brochures by leading domestic publishers of various forms of ownership, including the sphere of management of the State Committee for Television and Radio Broadcasting, are presented. The analytical review was conducted on the basis of statistical data published in the statistical collection "Print of Ukraine (2021)" and consolidated statistical reports on the issue of non-periodicals in Ukraine in 2021, 2022.

Keywords: *statistical accounting; publishing products; quantitative indicators; analysis of publishing; publishing houses; publishing activity; book publishing; statistics*

References

1. Voroncova A. (2022). Knigovidavnicna diyalnist v Ukraini za pidsumkami 2021 roku. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 8, pp. 5—13.
2. Operativni dani vipusku knizhkovoyi produkciji u 2021 roci. (2022). Knizhkova palata Ukraini: oficijnij vebсайт. Available at: <http://www.ukrbook.net>.
3. Voroncova A. [uklad.]. (2022). *Druk Ukraini*. (2021); stat. zb. Kyiv: Kn. palata Ukraini.
4. Senchenko M. (2016). Kniga yak zasib pokrashennya imidzhu Ukraini v umovah informacijnih vijn. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 9, pp. 3—9.
5. *Chitomo. Portal pro kulturu chitannya i mistectvo knigovidannya*: oficijnij vebсайт. (2022). Available at: <https://chytomo.com/>.

Надійшла до редакції 4 квітня 2023 року

УДК 801.82:030](477)(091)(045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2023.4(321).11-17

Микола Железняк,

кандидат філологічних наук,

директор Інституту енциклопедичних досліджень НАН України,

e-mail: mykola@esu.com.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8290-6345>

Олександр Іщенко,

кандидат філологічних наук,

заступник директора з наукової роботи

Інституту енциклопедичних досліджень НАН України,

e-mail: o.ishenko@nas.gov.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8910-111X>

Микола Степаненко,

доктор філологічних наук,

головний науковий співробітник

Інституту енциклопедичних досліджень НАН України,

e-mail: myk_ivan@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6727-1265>

Українські енциклопедичні видання: проблеми формально-змістової взаємодії

Історія творення енциклопедичної літератури на теренах України сягає часів Середньовіччя. У статті продемонстровано тяглість енциклопедичної справи в Україні від найперших видань, у назві яких міститься слово "енциклопедія" або його похідні, до сучасних онлайн-ресурсів. Автори зосередили увагу лише на кількох енциклопедіях, наголосивши, однак, що загальна їх кількість досить велика. Згадано найповніші джерела, де зібрано інформацію про здобутки української енциклопедистики, при цьому зауважено, що їхній перелік далеко не повний; ця проблема актуалізує потребу підготовки нової бібліографії енциклопедичних видань. Порушено питання відповідності книжок, у назві яких є слово "енциклопедія" (або похідні) стандартам цього типу видань; для її встановлення потрібна якісна оцінно-нормативна база.

Ключові слова: українські енциклопедії; енциклопедичні словники; енциклопедичні довідники; енциклопедична література; енциклопедичний формат; енциклопедичний стандарт

Постановка проблеми. Пріоритетне місце серед довідкових видань відведено енциклопедіям. Саме вони найвдаліше систематизують, узагальнюють і поширюють інформацію про світову цивілізацію загалом або окрему країну, її природу, історію, славетних представників, здобутки у сфері культури, науки, техніки тощо. З одного боку, енциклопедії віддзеркалюють найкращі традиції книговидавництва, являючи собою солідні його зразки. Як справедливо наголошують дослідники, "ці найавторитетніші довідники

вимагають ґрунтовного редакторського опрацювання та ретельної наукової роботи під час підготовки. Створені в результаті копійкової науково-методичної та редакційно-видавничої роботи, енциклопедичні видання зазвичай слугують упродовж тривалого часу, а тому повинні відповідати суворим вимогам щодо культури видання, забезпечувати читачам зручність користування під час отримання необхідної інформації" [1, с. 252]. З іншого боку, прикметним видається той факт, що нині в Україні вже наявний корпус